

C o l i n F o s t e r

Az állatábrázolásoktól az univerzumig

/ Berkes Csilla szobrai

Berkes Csilla 2015-ben került a szobrászati osztályomba a Pécsi Tudományegyetemen. Az elején azt éreztem, hogy nehéz dolgom lesz vele, hiszen önfejű, határozott emberrel állok szemben, aki nehezen tanítható, de ezek talán a legfőbb előnyök, ha valaki szobrász szeretne lenni. A klasszikus tanulmányokban nem tartozott a legjobbak közé, de rájöttem, hogy nem azért, mert nem képes rá, vagy nem tud, hanem egyszerűen nem akarja, nem érdekli. Egy tanulmányát nevezhettem kimondottan sikeresnek, amikor egy dombormű feladatban önarcképet készített serpenyővel, ami kiugrott a lapos térből, mintha engem szeretett volna ütni, hogy miért adtam neki ilyen borzasztó feladatot. Látva, hogy az emberi test egyáltalán nem izgalmas a számára, valamint azt, hogy mit ért el eddig az egyetemi évek előtt, engedtem a saját útját járni. Jó döntés volt hiszen, azóta szárnyal.

Az első művek, amelyek akkoriban Csilla kezéből kerültek ki, konstruált állatfigurák voltak. Ezeket mindenféle motor és bicikli alkatrészből, illetve régi szerszámokból, tárgyakból építette össze. A megmunkálás színvonalas volt és meggyőző, de számomra a tartalma kérdéses maradt. Azt akarja megmutatni, hogy milyen ügyes és tréfás, vagy van-e valami mélyebb szándéka?

Ezek a munkák részben bizonyos szobrokra emlékeztettek, amelyeket Pablo Picasso készített főleg az 1950-es évektől kezdve. Ugyanakkor Csilla esetében emberi ábrázolás nem jelenik meg, valamint az állattal kapcsolatban sem idéződik fel izomzat és bőr réteg, hanem ezek inkább csontvázak. Olyan csontvázak, melyek nem élethű ábrák, hanem fiktív konstrukciók. Picasso összeépítette szobrait sok talált alkatrészből, majd gipsszel rögzítette őket, azután bronzba öntötte. Vele ellentétben

Berkes Csilla / Vénus / acél, aluminium, tükörmozaik, 2019

Berkes Csilla / Fókusz / acél, 2018

Csilla összehegeszti az alkatrészeket, amíg az egységes harmóniát megtalálja, aztán úgy hagyja.

Olyan egységesekek ezek, hogy néha úgy érzem, mintha valami ősi, ismeretlen állatfajnak a fosszilizált csontvázát látnánk, ami előkerült a földből. Egy belső logikával rendelkezik, mint minden állati csontváz.

Ugyanúgy, mint Picasso műveinek, ezeknek a szobrokban is van egy nagy adag játékoság. Egy állat gerince a vasparipa átalakított sebességváltó gyűrűjéből jön létre, és összehegesztett csavarkulcsokból lesznek az állat lábai. Annak ellenére, hogy részben morbid, akár félelmetes a végeredmény, ezek az állatok egyben kedvesek is, köszönve a meglepő, néha vicces, alkatrészek használatának. Nem meglepő, hogy Csilla többször meghívást kapott készítsen nagyobb méretű példányokat az Ozorai Fesztiválra, mert ezek a művek szórakoztatóak is.

Nehezen tudok írni az ozorai művekről, hiszen azokat élőben nem láttam, csak fotóról ismerem azokat. Biztos, hogy ez a léptékváltás szakmailag igen hasznos tapasztalatot jelentett Csilla számára. A nagyobb méretek, súlyok igen komoly szerkezeti (mérnöki) tudást igényelnek. De funkciójuk más. Nem elsősorban esztétikai reakciót igényelnek ezek

Berkes Csilla / Sputnik / acél, salak, 2019

a „*fesztivál*” művek, hanem inkább a szórakoztatás a céljuk. Persze azt nem zárja ki, hogy ezek a művek csodálni valóak ne lehetnének. A „*showman*” jelenik meg ezeken a szobrokon, és most nem fesszes, csontvázszerű látvány áll előttünk, hanem telt, bőrs, talán túlmagyarázott állatokról vanszó–anéző képzeletének kevesebb dolga van. Fotó alapján egy nagyméretű sárkányfejre applikált szarvasagancs nem túl meggyőző, hiszen az agancs az egyetlen elem, ami természetes anyagból van, az egyetlen alkatrész, ami máshonnan jött ide. Ez nem olyan, mint a kisebb állat szobroknál, ahol az összes alkatrész egyenértékű. Igaz, hogy ezek a nagyméretű munkák igen rövid idő alatt készültek el, és ez a feszített tempó nem ad lehetőséget elmélyült gondolkodásra, ellentétben a kisebb munkákkal, amelyek nagyon lassan és átgondoltan születtek meg.

Talán a legfontosabb dolog, amit Csilla az egyetem évei alatt tanult, az a fegyelmezett problémamegoldás, a türelem és az igényesség. Szerencséje volt, hogy egy erős évfolyamon került be az osztályomba remek osztálytársakkal. Kiemelném Sápi Márton, aki szintén igen művészi szobrokat hozott létre fémből, és nála nehezen tudok elképzelni fegyelmezettebb hallgatót. Meggyőződésem, hogy jó hatással volt Csillára,

amikor együtt dolgoztak a Gaál Tamás által vezetett fémműhelyben, művésztelpeken s Ozorán is.

Egy maradandó szembetegség miatt Csilla irányt váltott, vagy helyesebben az állatfigurák mellett olyan szobrokat kezdett készíteni, amelyek erre az új élethelyzetre reflektálnak: azaz a szem és a látás fókuszpontba kerül. Ezekkel a komolyabb témájú művekkel szélesítette palettáját, mutatva művészetének egy teljesen új oldalát és törekvéseinek mélységét. Semmi kétségem sincs afelől, hogy Pécssett nagyon sokat tanult Gaál Tamás professzortól, de több esetben ezek az új művek olyan technikai megoldásokat vagy eszközöket igényeltek, amelyek nem álltak rendelkezésére. Ezekhez a munkákhoz némelyik alkatrészt egy komlói cég készítette számára.

A Csillagtól 2018-ban, a Venus 2019-ben valamint a leendő diplomamunkájában csillagképek jelennek meg, melyek egy belső, elrejtett fényforrást tesznek

láthatóvá. Az első két munkában a felület átperforálásával jelennek meg a csillagképek, a diplomamunkában ezek valamint a Tejút egy tányérszerű belső felületre vannak applikálva..

Más munkáiban egy írisz-jellegű formát látunk (Sputnik 2019). Több esetben ezeknek a szobroknak némi hasonlósága van azokkal a látcsövekkel, mérőeszközökkel, amelyek megtalálhatók például a Greenwich Maritime Museum-ban, vagy akár az egri Eszterházy Károly Egyetem főépület múzeumában. Berkes Csilla esetén a mívés fa- és sárgaréz alkatrészek helyett rendkívül finoman megmunkált lágyacél tartószerkezetek jelennek meg és egy új, egyszerűsített, konstrukciós elegancia is helyet kap, lenyűgöző hatással (Venus lábazata).

Volt szerencsém megnyitóbeszédet tartani az egyik szlovák kiállítás alkalmából, ahol olyan érzésem volt, mintha egy régi eszköztárba estem volna, ahol

Berkes Csilla / Bukfenc / fémhulladék, 2017

Berkes Csilla / Rókatárgy / fémhulladék, 2016

bámultam a mives kivitelezéseket és az izgalmas szerkezeteket, de az egésznek az igazi jelentősége csak akkor vált láthatóvá, amikor a megnyitó végén a galéria világítása megszűnt, és a szobrok a saját fényforrásaikkal jelentek meg. Érdeemes megjegyezni, hogy nem minden kiállító teremben található meg az ideális körülményi ezeknek a műveknek. Szükség van egy viszonylag sötét helyiségre ahhoz, hogy valóban tudjuk ezeket a munkákat értékelni. Az is kell, hogy a villany kábeleket, amelyek több szobornak fontos részei, a látványból el lehessen tüntetni.

Ezekben a munkákban - komoly céljuk ellenére némi humor jelenik meg. Csilla a *Venus* című szobrát öreg, szovjet porszívóból készítette, ami emlékeztet a régi TV sci-fi filmekre, amelyekben az akkori űrhajó modellek hasonló módon készültek a pre-Star Wars korszakban. Jó példa erre az eredeti „*Thunderbirds are go*” sorozat. Az egyik beszélgetés során Csilla említette ezeket, mint kedves gyermekkori emléket.

Alapszükséglet, hogy az emberiség igyekszik rendet teremteni a dolgok között, rendszerezni a környezetét, magyarázatot adni a világnak. Gondolok itt az ősi bálványokra, melyeket több tízezer évvel ezelőtt készítettek, de az állatfigurákra is, amelyekkel őseink a csillagteli égboltot próbálták magyarázni. Rendszereket, mintákat keresünk, sok esetben ott is, ahol nincs, hiszen ez nyugtat meg és olyan érzést ad, mintha uralkodnánk a dolgok fölött, vagy ha nem is uralkodunk, legalább ilyen módon tudjuk környezetünket idomítani. Úgy vélem, hogy Berkes Csilla esetén ez a tendencia jelenik meg. Igyekszik némi magyarázattal vizuális formát adni a világ-egyetemnek, valamint saját helyét és helyzetét ábrázolni ebben az kozmoszban.

Nagy szavak ezek egy fiatal kezdő művész esetén, de meggyőződésem, hogy Berkes Csilla komolysága, szorgalma, víziója képes messzire vinni őt és biztos vagyok benne, hogy a jövőben sokat fogunk hallani róla.

Berkes Csilla

Berkes Csilla 1992-ban született a szlovák Érsekújváron. 2007-2012-ig a Győri Tánc- és Képzőművészeti Szakközépiskolában tanult szobrász szakon. 2012-2013 között az ötvös szakot végezte a Budai Rajziskolában. 2015 óta a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának szobrászművész hallgatója.